

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92§:n väliaikaisesta muuttamisesta

KH 13.09.2022 § 293
1106/00.01.10/2022

Valmistelija

Hallintojohtaja Seija Turpeinen, puh. 0400 949 620.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä muutettavaksi väliaikaisesti tuloverolakia. Alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu toteutettaisiin vuosina 2023–2026. Kokeilun tarkoituksena on saada tietoa alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista esityksen mukaisen kokeilualueen työvoiman saatavuuteen ja elinvoimaisuuteen. Kokeilu toteutettaisiin Pohjois- ja Itä-Suomessa kokeilualueella, joka kattaa 25 kuntaa.

Esityksen mukaan kokeiluryhmään valituille korkeakoulututkinnon suorittaneille henkilöille, jotka asuvat kokeilualueella, myönnettäisiin säädettyjen edellytysten täyttyessä hakemuksesta alueellinen opintolainahyvitys. Alueellinen opintolainahyvitys voitaisiin myöntää enintään kolmessa erässä, ja se olisi määrältään yhteensä enintään 8 800 euroa, mutta kuitenkin yhteensä enintään 60 prosenttia opintolainansaajan alueelliseen opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamislukukauden viimeisen päivän lainamäärästä. Alueellinen opintolainahyvitys olisi saajalleen verovapaata tuloa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Tausta

Valtioneuvosto asetti lokakuussa 2017 toimikaudelle 2017–2019 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän (HAMA-työryhmä) Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi. Yhtenä ratkaisuehdotuksena HAMA-työryhmä esitti lokakuussa 2019 julkaistussa loppuraportissaan Norjassa käytössä olevaa alueellista opintolainahyvitysmallia, jonka mukaan harvaan asutun maaseudun alueelle töihin muuttavat saavat opintolainansa anteeksi 2 600 euron arvosta vuosittain. Hyvityksen saamisen edellytyksenä on asuminen ja riittävä työskentely tai siihen rinnastettavan toiminnan harjoittaminen tietyn kunnan alueella.

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä asetettiin lokakuussa 2020 uudelle toimikaudelle 2020–2023. Työryhmän työn pohjana ovat toimikaudelle 2017–2019 asetetun työryhmän ehdotukset sekä pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kirjaukset harvaan asuttujen alueiden kehittämiseksi. Hallitusohjelman mukaan toteutetaan harvaan asuttujen alueiden työryhmän esityksen pohjalta vaikutusarviointi ja muodostetaan toimenpideohjelma kokeiluineen elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseksi myös väestöään menettäville alueille. Yhdeksi tavoitteekseen työryhmä asetti Norjan mallin mukaisen opintolainahyvityksen selvittämisen sekä sen kokeilemisen Suomessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sai keväällä 2021 työryhmän ehdotuksen alueellisesta opintolainahyvityksestä arvioitavaksi ja valmisteltavaksi. Osana hankkeen ensivaiheen valmistelua ministeriö teetti esiselvityksen alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta. Esiselvitys tilattiin Itä-Suomen yliopiston yhteydessä toimivalta Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatialta ja lainsäädäntötutkimuksen tutkimusryhmältä. Esiselvitys luovutettiin tiede- ja kulttuuriministerille 27.1.2022 (SPATIA raportteja 1/2022, Alueellisen opintolainahyvityskokeilun esiselvitys).

Esiselvitys puolsi kokeilun käynnistämistä. Kokeilua puoltavia keskeisiä seikkoja esiselvityksen mukaan ovat myönteiset kokemukset Norjan erityistukialueen opintolainahyvityksestä ja opiskelijakyselystä saadut tulokset, joiden perusteella opiskelijat kokivat Norjan mallin mukaisen alueellisen opintolainahyvityksen kannustavan muuttamaan harvaan asutuille alueille. Esiselvityksen mukaan kokeilua puoltaa myös se, että alueellisen opintolainahyvityksen vaikutukset lopullisiin muuttopäätöksiin eivät ole etukäteen tiedossa, joten kokeilu on ainoa tapa saada selville toimenpiteen teho ja ohjausvaikutus. Esiselvityksen johtopäätösten sekä esiselvityksestä saatujen tietojen ja ehdotusten perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö päätti alueellisen opintolainahyvityksen kokeilun ja kokeilulainsäädännön valmistelun käynnistämisestä.

Esityksen tavoitteena on toteuttaa alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu, jonka tarkoituksena on selvittää, kuinka alueellinen opintolainahyvitys vaikuttaa työvoiman saatavuuteen ja kokeilualueen elinvoimaisuuteen. Tarkoitus on saada tutkittua tietoa erityisesti siitä, onko alueellisesti määräytyvällä opintolainahyvityksellä mahdollista vaikuttaa työvoiman liikkuvuuteen ja saatavuuteen harvaan asutuilla alueilla, joissa on haasteita erityisesti korkeakoulutetun työvoiman saatavuudessa. Kokeilun tavoitteena on edistää harvaan asuttujen alueiden työvoiman saatavuutta ja elinvoimaisuuden kehittymistä.

Lausunnot pyydetään toimittamaan opetus- ja kulttuuriministeriölle viimeistään 16.9.2022 ensisijaisesti lausuntopalvelu.fi -palvelun kautta.

Lausuntopyyntöissä pyydetään näkemyksiä ja kommentteja seuraaviin asioihin:

1. Lausunnonantajan näkemykset esityksen tavoitteista ja vaikutuksista
2. Lausunnonantajan näkemykset lakiehdotuksista ja säännöskohtaisista perusteluista
3. Lausunnonantajan yleiskommentit esityksestä.

Esityksen mukaan Pudasjärven kaupunki olisi yksi kokeilualueen kunnista.

Linkki lausuntopyyntöön:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=63145845-57eb-41f4-8700-1573004f2367>

Kaupunginjohtajan esitys Kaupunginhallitus päättää antaa seuraavan lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92§:n väliaikaisesta muuttamisesta:

1. Lausunnonantajan näkemykset esityksen tavoitteista ja vaikutuksista

Pudasjärven kaupunki pitää lakiesityksen tavoitteita hyvin perusteltuina ja kannattaa kokeilun toteuttamista nyt esitetyllä tavalla. Kokeilun aikana saatujen kokemuksien ja vaikuttavuusarviointien myötä toimintamallia olisi hyvä valmistautua toteuttamaan myös

pysyvämpänä lakiin kirjattuna ratkaisuna harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden vahvistamiseksi ja työvoiman saamisen mahdollistamiseksi.

2. Lausunnonantajan näkemykset lakiehdotuksista ja säännöskohtaisista perusteluista

Esitetyssä kokeilussa opintolainahyvityksen suuruus on merkittävä ja toteutus kolmessa erässä on menettelyllisesti hyvä. Toteutustapa sitoo opintonsa päättäneen pidemmäksi aikaa. Lain voimaantuloaika heti ensi vuoden alusta on kannatettava. Kokeilun muuttamisesta pysyväksi käytännöksi voisi toteuttaa vaikuttavuusarvioinnin esimerkiksi vuoden 2025 aikana, jolloin jatkon valmisteluun jäisi riittävästi aikaa.

3. Lausunnonantajan yleiskommentit esityksestä

Pohjois-Suomen ja harvaanasuttujen alueiden myönteisen kehityksen tukeminen on kansallisesti ollut vähemmällä huomiolla jo pitkään. Opintolainahyvityksen kokeilu on erinomainen esimerkki jo muuallakin hyviä kokemuksia saaneesta keinosta, joka on kustannuksiltaan varsin pieni ja jolla todennäköisesti voi saada aikaan konkreettisia tuloksia. Työvoiman saatavuuden varmistaminen on osoittautunut haasteelliseksi myös harvaan asutuilla alueilla, myös Pudasjärvellä. Pudasjärven kaupunki kannattaa vastaavien kokeilujen laajempaakin ennakkoluulotonta suunnittelua ja toimeenpanoa harvaan asutuilla alueilla Suomen alueellisesti tasa-arvoisen kehityksen tukemiseksi.

Päätös

Kaupunginhallitus hyväksyi esityksen yksimielisesti.